

HÁZI IPARUNK JELEN HELYZETE.

I. A hagyományosság korszaka.

Háziiparunk, hagyományos úton régóta él s elterjedt nemzetünk minden rendű s rangú családjai körében, de közel sincs oly mérvre fejlődve, minővel Nyugoteurópa népei dicsekedhetnek. Házi iparunk ugyanis, csak némely cikkekre nézve, s csak itt-ott fejlődött oly népiparrá, mely felesleges termelvényeiből más népeknek is juttat egy részt s piacunk csakis a szomszédos Délkelet; míg mi viszont jelentékeny mérvben fogyasztjuk a külföldi, főképp nyugoteurópai házi-, illetőleg népipar termelvényeit, nemcsak az öltözéki, vagy butorzati, hanem azon élelmi s élvezeti cikkeket illetőleg is, melyek nyers anyagában inkább bővelkedünk, mint a sűrű lakosságú nyugoti népek.

A hagyományos háziipar némelyik ága átment a nagyipar »gyáripar« körébe, némelyik a kézi szakiparosokra szorítkozik; egynémelyiket háttérbe szorították a külföldi gyári, kézi, s háziipartermelvények, a mennyiben ezek célszerűbb eszközökkel, könnyebben s tetszesebben dolgoznak; azon iparágakat pedig, melyeket ezelőtt a vagyonosb családok tagjai főképp időtöltésből űztek, háttérbe szorították a másféle időtöltések s azon szakiparosok, kik szorgalom útján, a műizlés terén, önmaguk erejéből elérik a »remeklés« mesterségét vagy tudományát, mit az előkelők egykor »nagymestereik« utmutatása nyomán sajátítottak el.

István király idejében még a liszt- s darakészítés műtételét is nagyrészt a háziiparosok űzték. Szegény ember maga örölt magának a kézimalmon, mely házról házra kölcsön adatott. A vagyonosabbak számára a cselédek öröltek s daráltak, rendesen

oly időpontokban, midőn a nappali munka már megszünt. Sok helyen csak egy »szolgáló-leány« végezte ezen késő esti munkát s oly éles hangon éneklés és dalolás mellett, hogy egyik régi író (kath. pap) ugyancsak boszankodva jegyezte fel, mennyire nem alhatott e miatt.

A szücs és varga-mesterséget, vagyis a kisebb háziállatok bőrének kikészítését s a csizma, bunda, ködmön stb. varrás mesterségét, a földmives családok tagjai nagy elterjedtségben gyakorolták; a jobbmódú »nemesi« családok pedig házi vargát s kobakost tartottak, kik egyrésztben a cselédek is ellátták bunda s csizma-félékkel; e mellett a lovagláshoz s kocsizáshoz kellő nyerges- és szíjjártó munkákat is végezték: „a hogy tudták“.

Mennyire tökéletlen munkák lehettek ezek, kivált hajdan, elképzelhetjük, ha eszünkbe jut, hogy még e század első éveiben is megtörtént, hogy a házi varga oly rosszul nyúzta meg a borjut, (mert ennek leölése is az ő szakmájába vágott) hogy az „urfi“ számára készített új csizma fején egy jó nagyocska főt volt, mit az akkor már jurátus s később jeles író Fáy András nagyon zokon vett, mert »országgyűlésekre kellett benne járnia“— Pozsonyban, — hol a »luxus« már mint mondá, akkor annyira fejlődött, hogy nekie és Szemere Pálnak nadrágtartójuk (Hosenträger) is volt — mit a többi jurátusok gúnyolva bámultak meg. Megjegyzendő, hogy a nadrágtartók készítése Ausztriában s Németországban csakhamar jelentékeny háziiparaggá nőtt ki magát, a mi nálunk, kiknél e czikk nagy kelendőségnek övend, mai napig sem honosult meg.

Leginkább el volt terjedve népünknel a len- s kenderrostszálak fonása és szövése, ugy annyira, hogy a felesleg készítmények a felföldön (Löcse, Szeben, Bártfa s Eperjes vidékén, hol a Pulszky család nagymérvű vászonkereskedést üzött) kifehérittetvén s egyrészt kék festéssel elláttatván, az Alföldön, aztán Romániában s a Balkán félszigeten, még Görögországban is jó keletnek örvendtek. Görögországból számos család költözött a felvidékre, Sárosmegyében két görög-helységet képezve, hogy a vászonneműek előkészítésében részt vegyen s még a 40-es években is megtörtént, hogy Drezda

és Lipcse közt posta-kocsin utazván egyik felföldi hazánkfia, egy ismerősével találkozott, ki »maga kocsiján« sok szép finom felföldi vásznat vitt P á r i s b a.

A jobbmódú »uri« családok tagjai főképp selyem-fonással, ezernázással s himzéssel foglalkoztak. Még e század első évtizedeiben is nem egy »báró-kisasszony« volt, ki oly ügyesen kezelte a szövőszéket, hogy a szegény »jobbágy« családja elbámult azon, mi mindenféle »figurát« lehet csinálni az öreg nád-bordás szövőszéken.

A fonás, szövés és főképp a himzés, családi szükségletek s az egyházak számára, igen kellemes időtöltéssel gyakoroltatott a vagyonosb családoknál, míg viszont a »jobbágyok« nagymennyiségű fonalat s szövetet tartoztak szolgáltatni »robot«-ban.

De elsőben is: jöttek az olcsó gyapot fonalak s szövetek, melyek később gép-fonás és szövés útján készültek s még a festést is a legolcsóbb mozduló, a gőz kezdte eszközölni. Jöttek a vasutak, melyek nemcsak a fonal és szövet-neműek beszerzését, hanem a személyes közlekedést is megkönnyítették. A »robot« megszűnt. A társalgás élénkebb lett s mellözni kezdte az »együtt munkálkodás« színezetét. Az időtöltés más-más irányzatot vett. A nyelvek tanulása, zongorázás, olvasás s főképp a külföldi irodalmi termékek élvezete, további a színházak, műkedvelői előadások stb. léptek előtérbe s még a földmives kunyhókban szokásos »fonókák« (fonással töltött estélyek) helyét is az irodalom és művészet, illetőleg a lapirodalom s politika mozgalmái kezdik elfoglalni. Olvasó-köröket alakítottak a férfiak; s a nők? Elhagyva munkáikat, nagyrészt »csevegéssel« töltik azon időt, melyet ezelőtt házi munkákra fordítottak.

Erdős vidékeinken, kivált Erdélyben, az iparos székely nép közt nagy mérvet ért a faneműek házi ipara: konyha- és pincze-edények s gazdasági eszközök készítése, amíg a még iparosb szászok főképp a gyapjuneműek értékesítésével foglalkoztak, mely hagyományos házi foglalkozás azonban már a múlt században »iparos szakfoglalkozássá« fejlődött, melyet a czéhek vezettek.

A faneműek ipara nagy mérvet ért Máramaros, Beregh,

Ung, Zemplén s kivált Trencsén, Nógrádmegyékben és a bakonyi erdőkben, míg némely más megyében, hol jó pipa-, vagy fazekas-agyag találtatott, a cserépedények, korsók, pipák, lábasok, fazekak stb. készítése valóságos népiparrá fejlődött.

De: a fa-ekéket, »fakószekereket«, fa-villát, gereblyét stb. vasas, vagy vasból készült »gazdasági eszközök«, melyek most már »gyárilag« készítettnek, s a cserépedényeket egyrészt a tartósb bádog, másrészt a csinosabb porcellán edények szorították háttérbe. Jöttek a »pakfong«, a »Nickel«, a »brit-ércz«, a »china-ezüst« stb-féle találmányok, s most már a czintányérok sem kelendők, a közönséges bádog-edények helyét pedig előbb a mázas öntöttvas, aztán a még sokkal inkább czélszerű »zománczozott pléh« készítmények szorítják háttérbe.

A cserépedények használatával arányosan terjedt egy sajátos háziipar, a »drótozás« mestersége. Drótos tótjaink mondhatni elárasztották Európát, némelyik Amerikába is átment. De a cserépedények rövid életideje ezeknek is más irányt, más munkakört kezd mutatni. Most főkép észak-kelet felé, Oroszország mélyébe járnak; pléhmunkákat is végeznek: serpenyőket, tepsiket stb. foltoznak, amellet igen csinos kosarakat kötnek czinezett drótból, sőt némely bádogosmunkákat is végeznek, czinezett vas-pléhből.

Szintén említést érdemel a kosár- és kaskafonás, a gyékényipar s a sustya (kukoriczacső boriték) feldolgozása és némely vastagabb szalma-kötés, mely aszerint, amint hazánk vidékei egyik vagy másik anyagban bővelkednek, nagy terjedelmet öltött, mint házi foglalkozás.

Egynémelyik nyitra-megyei »kosaras-tót«, összeszedve számos család téli készítményeit, a nyirgalyakból, kecskerágó- s aranyfűz galyaiból készült különféle kosarakat, szekereire rakta s egy-két lovat fogva elébe, lement Konstantinápolyig, Ispahánig, Teheránig, honnan ősz végével sok szép arany- és ezüst-pénzt hozott.

Ezen iparágak még most is üzetnek szórványosan s kivált a gyékényipar olyan, melyet a külföldi házi és kézműiparosoktól már csak azért sem félhetünk, mert azoknak nincs hozzávaló anyaguk (káka-fű). A fűzfa, háncs stb. féle kosarak készítésében azonban nagyon túlszárnyalták háziiparosainkat a

külföld, kivált Ausztria s Németország hegyvidéki háziiparosai, egyrészt azért, mert jobb eszközökkel dolgoznak, másrészt pedig, mert sokkal csinosabb alakot, kellő szilárdság mellett fel-tűnő könnyebbséget és csinosabb mázakat, színeket tudnak ké-szitményeiknek adni.

Hagyományos úton üzetett továbbá a Szepességben s fel-földi városokban a s e r f ő z é s (árpából, búzából, komlóval), az Alföldön a g y e r t y a - m á r t á s, illetőleg öntés s az Alföld szíkes vidékein a s z a p p a n f ő z é s. Ezeken kívül országszerte divatozott az e l n e m á r u s i t h a t ó gyümölcs-neműeknek s esetleg ahol szőlő is termett a s z ő l ő - t ö r k ö l y n e k, a felvidéken pedig a g y a l o g f e n y ű - m a g n a k (boróka, borovicska) szesszé, illetőleg p á l i n k á v á (25—30°/o szesztartalommal) k i f ő z é s e. De e szá-zad első negyede után gyorsan s nagy léptekkel előtérbe lépett ezen egyenkint is jelentékeny háziiparágak »ellensége« az »olcsóbb« és a »jobb,« részint a gyári, részint az okszerűbben üzött háziipar útján.

A s e r f ő z é s műtételeit a nagyipar vette kezébe; olcsóbb anyagokból tetszetősebb izü, színü, zamatú sert készít; azok a polgárházak, melyek 2—3 hétre (sorjában) jogositva voltak a serfőzésre és elárusításra, nem adhattak csinos olcsó üve-geket, vagy oly diszes termeket az ő fogyasztó közönségüknek mint a »sör-csarnokok«. Ezzel tehát végkép fel kellett hagyni már a 30-as években.

A g y e r t y a m á r t á s és öntés ellenében, a zsiradék-nak 3 különböző anyagra osztása, illetőleg a »stearin« anyag feltalálása, mely egyik legjelentékenyebb a 3 közül — olcsóbbá tette a stearin anyagtól megfosztott zsiradékot. Méginkább olcsóvá tette annak főrészt az olajat a repczetermelés; és leg-olcsóbbá tette a szobai világítást a petroleum (föld-olaj, kőolaj) források feltalálása, kibővítése s ezen olaj czélszerű kitisztá-zása. Másrészt a stearin-gyertyák csinosabbak s czélszerűbbek a faggyugyertyáknál s csakis azért nem szorították még végkép le a házi ipar teréről a gyertyamártást és öntést, mert még mindig jóval drágábbak.

A s z a p p a n - f ő z é s terén nem az olcsóbb, nem a jobb, hanem a tetszetősebb és silányabb iparczikkék vettek erőt. A házilag főzött szapannál ugyanis, minő Szeged, Deb-

reczen, Kálló, Miskolcz stb. vidékéről nemzetközi kereskedelmi forgalomba is hozatott, mai nap sem tud a zsír és szeny-foltok kimosásához célczerübb anyagot előállítani bármely gyáros és kézműiparos. A jó házi szappant épen eme tulajdonai alapján számos különféle pótszerekkel vegyítették, festették, fényítették, szagosították s hatalmas présekkel igen tetszetős alakba nyomták, s végre czifra papirokba, ólomlemezekbe stb. borítva bocsátották forgalomba a szappangyárosok, sőt számos kisiparosok. Jött a k ó k u s - s z a p p a n korszak k e s e r ü - m a n d o l a illattal, mely tulajdonkép kátrányból készült s a kókusz-olaj alkalmasnak találtatván a szappankészítésre, az ily gyári szappanok előállítása oly mérvet ért, hogy ezen 50—60—70% vizet s csak 30—40% szappananyagot tartalmazó cikkek saját piacainkon is jobb keletnek örveudtek és örvendenek most már azok változatai, s némely növényiszappanok a csak 20% vizet és 80% szappant tartalmazó házi szappannál.

A s z e s z é g e t é s legnagyobb részét szintén gyári iparüzletté vált; de e mellett sok ezernyi földműves család tart most is oly kis katlant, melyben adómen'esen értékesítheti el nem adott gyümölcsseit s szőlőtörkölyét. A baj csak az, hogy a közizlés mindinkább a czukros, fűszeres és festett szeszes italok felé fordul. Az izlés könnyebb kielégítése pedig mindinkább lehetővé vált főképp az által, hogy a burgonya-szesz és burgonya-cukor a »liqueur«-készítésre alkalmassá tétetett; sőt ezen mesterség hideg-úton is gyakoroltatván, több mint 500-féle tetszetős színű, szagú, zamatú »liqueur« áll a »szilvorummal« szemben, s háziiparosaink elmaradván a finom italok készítésének mesterségében, a külföldi szeszes italokat maguk is nagy mértékben vásárolják.

Átalában elmondhatjuk, hogy a hagyományos úton üzött háziiparosság, kivált a gőzerő s vasutak korszaka óta, a legjelentékenyebb ágazatokbau vagy végkép megszűnt, vagy olyanira háttérbe szorult, hogy most már csakis okszerű, ö n t u d a t o s segélyezés, illetőleg j o b b e s z k ö z ö k, előrehaladottabb ismeretek útján terjeszthető és fejleszthető, miképp ezt a mostanában keletkezett háziipar-egyletek s a közoktatás rendszerébe bealkalmazott tanműhelyek eszközlik.

II. Öntudatos, okszerű, háziiparosság.

A hagyományos úton ösztönszerűleg üzött háziiparosságot néhány, csakis néhány év óta az öntudatosan üzött háziiparosság kezdi felváltani: enyészetőknek átengedve azon iparágakat, melyek felett a gözerő és gépek hatalmas diadalt nyert; de jobb eszközöket és behatóbb ismereteket szerezve s terjesztve azon iparágak üzéséhez, melyek gözerővel s gépekkel nem üzhetők.

A háziiparosság ily módon ujjaszületése 3 úton eszközöztetik.

1. **Magánúton.** Vannak háziiparosok, kik a szakmájukhoz tartozó hasznos ismereteket s gépeket önerejükben megszerezték; magukat az egyes műtételekben, mint szintén az üzlet nemesbitésében tovább képezték s így most is lépést tartanak Nyugat-Európa háziiparosaival, kiknek azonban nagy előnyük a »munka-megosztás«, mit az egyetemesen előrehaladt sűrű iparosnépesség lehetővé tesz, míg nálunk az előrehaladt háziiparosok csak elszigetelve »egyenként« küzdenek pályáikon. Ilyenek főképp a tűmunkákkal, varrással, hálókötéssel, horgolással, himzéssel foglalkozó nők, kik a szakmájukhoz kellő varró- s kötőgépeket, díszítményező (ráncsoló, himző, zsinórzó stb.) eszközöket siettek beszerezni, s most a külföldiekkel versenyképes díszítményeket, öltönydarabokat, ruhákat, kendőket, keztyűket, szőnyeget, ág- és asztalterítőket készítenek.

2. **Közoktatás útján.** A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. ministeriumé az érdem, hogy népünk rétegeiben az öntudatos, okszerű háziiparosságot, a szükséges ismeretek taníttatása s a tanulóknak évről évre majd nem négyzetes mérvben gyarapítása által terjeszti s fejleszti.

Az állam által felállított elemi-, nép-, s a községi felső nép- és polgári iskolákba járó növendékek, különösen a leányok, az ipar különféle ágaiban gyakorlatilag is taníttatnak. A tanító- és tanítónő-képezdei növendékek, a vidékek szerint honos iparágak gyakorlatában majdnem kivétel nélkül oktattatnak, — amennyiben t. i. a különféle munkaanyagok, s az azok feldolgozásához kellő gépek és eszközök beszerezhetők.

Különösen fejlesztve lett a pesti sugárnti állami tanítónő-

képezde mellett a számos értékes gépekkel s eszközökkel berendezett műtermekben, a munkatanítónők kiképzése — kik közül már néhány mint okleveles háziipari munkatanítónő lépett ki.

Segélyezve vannak az államsegélyt élvező tanintézetek főképp a munka-tanítás ügyében. Ezenkívül állami segélyben résztülnek azon tan-műhelyek, melyeket az ország különböző vidékein keletkezett egyletek életbe léptettek.

3. Egyleti úton. A hazánk különböző vidékein különböző körülményekhez képest alakult egyletek működése a következőekben jelezhető:

a) A pozsonyi egyesület: ipartanítónő-képezdét állított, melyből a jelen év elejéig 16 okleveles és egy rendkívüli tanítónő lépett ki. Az intézetnek 60 bennlakó tanítójelöltje van. Az említett tanítónők a következő helyeken nyertek alkalmazást: Nagy-Szombatban, Zsolnán, Körmöcbányán, Szokolczáa, Bicsén, Baánban, Érsekújvárott, Beregszászban. Ezen egyesület kiterjed Pozsony, Trencsén, Nyitra, Bars megyékre, amennyiben ezen megyék községei az egylet tagjaivá lettek s az egylet igyekszik minél több helyen tanműhelyeket állítani. Ezen egylet létesítette Zay-Ugróczon a műfaragó tanműhelyt, melynek készítményei a párisi világtárlaton elismerésben részesültek. Zay-Ugróczon az állam részére egy tanító képeztetett ki és november elején 13 műfaragó ifjú végzi be tanulmányait, hogy aztán az arra alkalmas vidékeken, mint tanítók terjeszthessék a műfaragás mesterségét. Szintén a pozsonyi egylet állított előbb Somorján, aztán Nagy-Szombatban kosárfonó tanműhelyeket. Ez utóbbi tanműhely készítményei Sziléziában, Morvaországban s a felvidéki fürdőkben adatnak el; a tanműhely növendékei hetenkint 4—5 frtot szereznek.

b) A felvidéki egyesület Kassán kötszövészeti tanműhelyt állított. Mint az előbbeni, úgy ez is jelentékeny állami támogatásban részesült. Ezen kívül Zimmermann János szász kir. kereskedelmi tanácsos 30,000 márkát adományozott a pozsonyi egyletnek, mely, miután a felvidéki egylet létesítésében jelentékeny tényező részt vett, ezen adománynak is jelentékeny részét a felvidéki egylet támogatására fordította.

A felvidéki egylet további alkotásai: a rima-

szombati műfaragó tanműhely, melynek 9 rendes és 11 rendkívüli növendéke van; a sátoralja-ujhelyi kosárfonóműhely 10 növendékkal; a homonnai műfaragó tanműhely, mely az ottani polgári iskolával áll összeköttetésben és 16 rendes, 16 rendkívüli növendéket számlál; a jolsvai márványesztergályozó tanműhely, mely most csak 4 tanulóval bírván, Dobsonára tétetik át, hol ezen munkára tömegesen vállalkoztak a növendékek.

c) A felső tiszavidéki egyesület Beregszászon megnyitott egy női ipartanműhelyt, mely polgári leányiskolával (60 növend.) van összekötve; továbbá egy kosárfonóműhelyt, mely a polgári fiúiskolával van összekötve. Munkába vette továbbá egy gyermekjáték-tanműhely felállítását Munkácson.

Szintén a felvidéken előkészítettik Galgócson egy női ipartanműhely; Német-Prónán szövőtanműhely; Besztercebányán harmonium- és harmonikakészítő tanműhely. Besztercebányán Ipolyi Arnold püspök, saját residentiájában egy fafaragó műhelyt rendezett be, melynek jeles tanára Dvihally ezen iparágról egy szakszerű kézikönyvet is adott ki. Ugyancsak a jeles püspök egy női munkatermet is állított, melyben misemondó papiruhák készíttetnek, a szabványszerinti stýlben egész egyházmegye papjai számára. Tervben van végre Predimisen egy lenkikészítő intézet.

d) A székely-egylet a) Kézdivásárhelyt az ottani felsőbb népiskolával összeköttetésben államsegély mellett műfaragó-tanműhelyt állított. Ezen népiskolának van egy iparosztálya, melyben a kefekötés és kosárkészítés szép sikerrel taníttatik. b) Szepsi-Szt.-Györgyön szövőtanműhelyt állított, mely egy állami felügyelő és egy társulati művezető vezetése alatt rendkívüli eredményeket ért el. A tanműhelyben egy Jacquard-féle szövőszéken 22 fiú, és leány növendék egymást felváltva tanul, kitűnő szorgalommal. c) Ugyancsak Szepsi-Szt.-Györgyön lenáztató-, kikészítő- és beváltó intézetet állított, minek egyik eredménye, hogy a rigai lenmagból már évenként 40 hordónyi vettetik. Végre tervben van a faneműek feldolgozására N.-Valkón egy tau-

műhely berendezése és egy nagyszabású női ipar-tanműhely felállítása Kolozsvártt.

e) Az »Erdély-részi iparfejlesztő társulat« Kolozsvártt; első rendben a kákafonat iparügyét karolta fel Maros-Tardoson, hol kitünő káka terem. Maros-Tardoson ugyanis egy nagy termet rendezett be, hol a kákafonást a tanítók is tanulják egy szakmestertől, s tanítani fogják mindkét nembeli növendékeknek. Tacs, Fele, Harasztkerek háziiparosai évenként több százezernyi szatyrot, s más gyékényfonatokat adnak kereskedésbe s az említett társulat azon van, hogy a nép a műfonás mesterfogásait mindinkább eltanulhassa, izlését nemesbitse s más szükséges fonatokat is (p. o. méhkasok) az eddiginél czélszerűbb módon s nagyobb mérvben állíthasson elő.

f) A »Központi háziipar-egylet« Budapesten, 1875 végén alakult br. Sennyey Pál elnöklete alatt 800 rendes (öt évig 3 frtot fizető), 54 alapító (100 frtot vagy kamatait fizető) taggal. Elnöke Kerkapoly Károly cs. és kir. belső titk. tan. Alelnökök Hajós József és Rakovszky Aladár; a választmányi tagok száma 60.

Ezen egylet két főirányt jelölt ki tevékenysége czéljául, u. m. a) az ország egészét, b) az ország központjára s a központi megyére Budapestet illetőleg.

a) Az ország egészét illetőleg, a vallás-és közokt.-ügyi minister urat felkérte statistikai adatok gyűjtésére s ez úton több mint 20,000 ívet bocsátva szét, több mint 10,000 helységből becses adatokat nyert a háziipar állásáról. Ezen adatokat igazgató Guda Döme kivonatozta s összegezte. Ezekből kitűnik, hogy a háziipar számos jelentékeny ágazata, az ország legnagyobb részében — hanyatlólag — de még mindig jelentékeny mérvben gyakorlatban van. Ilyen iparágak a faneműek feldolgozása, a fonó-, szövő-, kötő-, himző-, kivarró- és csipkeverő-ipar, továbbá a gyapot-, selyem-, szalma-, kukoricza-levél-, gyékény-, háncs-, füz-, és nyir-galy-, a czirók-, néhol pedig a drót-, sodrony-, a fazekas- és kőfaragó-ipar, a kötél-verés, gyümölcsneműek, szárasztészták, füstölthúsok stb. ipara.

A faneműek iparágaiban legélénkebb a foglalkozás most is a kádár- és bodnärmunkákban, zszindely-készítésben; fa-

faragás (kanalasmunkák), esztergályozás, vessző- és gyékényfonás terén.

A fonó- és szövő-ipar népünk nagy részének ruházatát ad és pedig télire is, mert a gyapjúfonás és a gyapjas (juh-, bárány) bőrneműek feldolgozása az ország jelentékeny részében oly nagy mérvben üzetik, hogy 58 törvényhatóság közül 46-nak a területén a községek családainak majd egész harmada foglalkozik ezen iparággal.

A »Központi házi ipar-egylet« szintén az ország egészére kívánt hatni, midőn Kubinyi Lajos igazgatónak az egyleti elnökség utmutatása szerint irt »Házi ipar« czimű könyvét a vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak ajánlotta. (Megjelent a magy. kir. egyetemi nyomda útján 3 füzetben, 480 a szövegbe nyomott tanulságos fametszvényvel 30 nagy nyolczadrét iven, finom velin papiroson — 3000 példányban, — és most is kapható füzetenként 1 frt 20 krjával.)

Ezen vállalattal kapcsolatban keletkezett az egylet kiadásában a »Házi ipar Lapja«, mely az egyes iparágakhoz kellő ismereteket s műtételeket részletesen hozta s az iparoság sikeresb terjesztése végett, az említett ministerium támogatása mellett 12,000 példányban nyomatva a »Néptanító Lapja« mellékletét képezte és képezi most is, miután az egylet annak további kiadásától visszalépett.

b) Az ország központját s a központi megyét illetőleg: Vácson, a város és káptalan füzeseit kibérelvén, a Dunaparton m. e. 2000 frt befektetéssel egy »kosár- és műfonási tanműhelyt« állított 16—18 fi- és 10—12 leánynövendék számára, teljes felszereléssel. A tanoncok száma ez ideig csak 8—10 közt váltakozván, kiknek évi ipartermelésök m. e. 600 frtra ment, miután ezeknek is csak fele része volt rendes tanuló, Jagocsi Péterffy József ministeri biztos ur felkérte s megbízott a »benépesítés« eszközlésével, mit »bentartó« növendékek által remél elérni.

Ezen egylet főkép a helybeli, fővárosi érdekeket tartotta szem előtt midőn az »Orsz. nőipar-egylet« felső leányiskolájának munkatanító nők képezdójévé alakításában segédkezett s a tanműhely számára két varrógépet és

egy értékes kötőgépet vett. A női munkák tanítása itt most már szép sikerrel folyik.

Továbbá a helybeli és országos érdekeket kapcsolatban igyekezett előmozdítani, midőn előbb a földmiv., ipar- és keresk. ministeriumot megkereste avégre, hogy az 1876. évi VI. t. cz. által szervezett közigazgatási bizottságokban juttassa kellő képviseltetésre a gazdasági érdekeket s közöttük az iparét és illetőleg a háziipart; azután pedig a »Hazai ipart pártoló és terjesztő egyesület« kezdeményezése folytán egy »Országos iparcsarnok« tervét elkészítette. Az említett ministerium, az 1878-ik évi 3626. sz. a. körrendelete immár reámutatott azon térre, melyen az autonóm igazgatás legnagyobb sikerrel működik. Az országos iparcsarnok létesítésének munkáit azonban megzavarták a közelebbi politikai események, melyek a közérdekeltségnek is más fordulatot adtak, mint mely az iparosság terjesztéséhez és fejlesztéséhez szükséges volna.

Átalában: a háziiparosság öntudatos és okszerű fejlesztésében az egyesületek ezideig összesen sem tettek annyit, mint egymaga a vallás- és közoktatásügyi ministerium, s a még mindig életképes házi iparágak njjászületését főképp a közoktatás útján a »nép-tanítók« erélye vivhatja ki. E mellett azonban óhajtandó, hogy a tervben levő országos iparcsarnok mielőbb létesülne, mert az iparosság legnagyobb mestere, legjobb vezetője és buzdítója a »jó piac« — illetőleg az elárusítás és azon tapasztalatok, melyek csakis az elárusítás közben szerezhetők be.

KUBINYI LAJOS.